

Håp i arbeid mot tvangsekteskap og æresrelatert vold

Nadia Ansar

denne månedens kronikkforfatter, jobber ved Enerhaugen familievernkontor. Hun er også medlem i Nasjonalt råd for kvalitet og prioritering i helse- og omsorgstjenesten. Sammen med Guri Vindegg, Svein Øverland, Arnulf Kolstad, Karen Kollien Nygaard og Ole Jacob Madsen er hun invitert av Tidsskriftet som fast kronikør. Neste måned: Guri Vindegg.

Etter å ha jobbet flere år med familievold og etnisitet entrer jeg min nye arbeidsplass på Enerhaugen familievernkontor med en viss skepsis. Her skal jeg jobbe med saker som omhandler tvangsekteskap og æresrelatert vold. Jeg vet at det som vil møte meg, er mange motbakker i form av sammensatte og kompliserte klientsaker, varierende erfaringer med bruk av tolk, og en kamp i systemet for at klientene skal kunne få den helhetlige og koordinerte hjelpen de både har rett til og krav på.

Men jeg tar feil. På Enerhaugen familievernkontor har man, til tross for flere år uten økonomisk støtte, jobbet aktivt for å være et kultursensitivt arbeidssted. Jeg blir raskt opplyst av lederen om at jeg ikke må føle meg alene. Her er det flere ansatte å samarbeide med, samtidig som lista over eksterne samarbeidsinstanser er lang: Oslo krisesenter, Integreringsog mangfoldsdirektoratets og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets Kompetanseteam mot Tvangsekteskap og Kjønnsmestelse, Røde Kors tvangsekteskapstelefon, Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Øst, minoritetsrådgivere på videregående skoler med høy andel av minoritetslever, osv.

Det er åpenbart utfordrende å se at de unge guttene er ofre for den samme ukulturen som jenter utsettes for, og enda mer krevende å bevare empati for minoritetsfedre

Samtidig får jeg vite at Enerhaugen familievernkontor, sammen med familievernkontorene i Bergen, Kristiansand og Stavanger, ble utpekt som «fyrtårnkontor», som skal rette spesielt fokus mot arbeidet rundt tvangsekteskap og æresrelatert vold. I år har Bufdir bidratt med veiledning og faglig oppfølging, samtidig som fagmiljøene ved familiekontorene har blitt invitert til å dele våre erfaringer og formidle hva vi mener bør være viktige satsingsområder videre. Og vi blir lyttet til. I tillegg arrangeres det jevnlig nettverkssamlinger og seminarer rundt omkring i landet om denne tematikken.

Sakene er tunge og avanserte. Men nå har jeg et system å spille på lag med. Jeg kan få veiledning når jeg står fast, dele fra mine erfaringer, og be om hjelp når jeg trenger det. Jeg ser en helhet og en større sammenheng. Jeg får fremdeles lov til å være kliniker, men blir samtidig invitert til å rapportere oppover i systemet og bidra til at rammene rundt arbeidet blir enda bedre. Jeg føler meg ikke alene.

For meg som ikke har vært kjent med familievernet fra før, føles det som å oppdage noe stort. Jeg ser på familievernet med nye briller. Familievernet egner seg i utgangspunktet godt til å jobbe med familier som kulturelt sett er mer kollektivistisk orientert; man skal ikke drive individualterapi, men

arbeide med relasjoner. Det ligger allerede i rammene: det er familien det er noe galt med. Den faglige tyngden, kombinert med lav terskel og romslighet rundt inntaks- og inklusjonskriterier, er noen av suksessfaktorene på Enerhaugen.

Men man må likevel passe seg for å male et glansbilde av virkeligheten. Det er fremdeles mye arbeid som gjenstår før man kan si at vi har oppnådd den nødvendige faglige bredden i kompetansen, og at tilbudene oppleves som god hjelp for våre brukere. Utfordringene er fortsatt mange.

Tilrettelagt dialog med familien er den første. For få år siden var det ikke uvanlig at kvinner som var blitt utsatt for vold av sine foreldre og/eller ektemenn og ønsket å gjenopprette kontakt med familien, ble møtt med en holdning hos hjelpeapparatet om at «man forhandler ikke med forbrytere». Men kvinnene gjorde som de ville, noe de fortsatt gjør, og gjenoppretter kontakt med familien på eget initiativ, ofte under ganske dårlige betingelser. Siden det er kvinnene som har rømt fra familien, brutt tausheten og brakt skam over familien, må de nå gjøre noe for å gjenreise familiens ære. Samtidig har de ofte mistet troen på et hjelpeapparat som formidler at det her ikke er rom for forhandling. Kvinnene blir værende i et dobbeltliv med to virkeligheter som ikke lar seg forene, som må holdes atskilt.

At foreldrene får et forbryterstempel, kan være vanskelig for ungdommens identitet og selvfølelse. Etter mitt syn må vi derfor av og til la moralsk fordømmelse vike for mellommenneskelige hensyn. Virkeligheten vil ikke endres av at vi velger å ikke forholde oss til den, men ved at vi våger å gå inn i utfordringene med den varsomheten som kreves. Hjelpeapparatet kan – og bør – være mer åpne og fleksible, og legge til rette for at dialog mellom ungdommen og foreldrene kan skapes dersom behovet skulle melde seg. I de senere årene har det vært økt oppmerksomhet på denne tematikken, blant annet i familievernet. Det blir spennende å se hvor denne utviklingen vil føre oss.

Likevel krever et slikt arbeid altså stor grad av forsiktighet. Det er uheldig når terapeuten lar sine personlige overbevisninger styre timingen og fremgangsmåten for dialog. Å være åpen for at dialog på et eller annet tidspunkt kan opprettes, er noe annet enn å fremskynde prosesser før tiden er moden for det. Hjelperens arbeid er å følge ungdommens takt og vekslende behov; å beskytte ham eller henne fra å inngå i dialog med familien når det er behov for det, og å legge til rette for dialog dersom behovet skulle melde seg.

En tankevekkende utfordring er at flere unge gutter og mannlige minoritetsklinter forteller om møter med et hjelpeapparat som bærer preg av fordommer og skepsis. Enkelte forteller at de ikke blir trodd på, at langvarige besøksforbud vedtas uten at det foreligger tilstrekkelig etterforsknings- og sikkerhetsmessig grunnlag, og at minoritetsfedrenes bekymringsmeldinger knyttet til barns omsorgssituasjon ikke tas på alvor. Noen sitter med opplevelser av å bli satt på sidelinjen av samfunnet og å bli fratatt rettigheter.

Det er åpenbart utfordrende å se at de unge guttene er ofre for den samme ukulturen som jenter utsettes for, og enda mer krevende å bevare empati for minoritetsfedre. Her har vi fremdeles en lang vei å gå. Likevel viser arbeidet som gjøres på tvangsekteskapsfeltet at man ikke lenger trenger å trække i upløyd mark, og at vi nå har kommet på rett vei.

nadia.ansar@gmail.com